

GEZONDHEIDSDOELSTELLING VACCINATIE

Advies van de Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel
W www.vlaamseraadwvg.be – T +32 2 209 01 11 – E info@vlaamseraadwvg.be

Adviesvraag	Gezondheidsdoelstelling Vaccinatie	
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	
Ontvangst adviesvraag	31 januari 2024	
Decretale opdracht	adviesfunctie	
Goedkeuring	Sectorale kamer Gezondheid op 19 februari 2024	
Contactpersoon	Annick De Donder	addonder@serv.be

Inhoud

Advies	4
Situering	4
1. Algemene appreciatie	4
2. Bespreking van de operationele doelstellingen	6
3. Bespreking van de voorbeeldacties	7

Advies

Situering

De Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (hierna: de raad) ontving op 31 januari 2024 een adviesvraag over de gezondheidsdoelstelling Vaccinatie. Deze adviesvraag is binnen de raad behandeld door de kamer gezondheid, die het voorliggende advies bij consensus goedkeurde op 19 februari 2024.

De eerste gezondheidsdoelstelling Vaccinatie werd reeds in 1998 geformuleerd en in 2012 geactualiseerd. Ondertussen was ook die gezondheidsdoelstelling toe aan evaluatie en vernieuwing. Het toekomstige Vlaamse vaccinatiebeleid krijgt nu richting binnen de gezondheidsdoelstelling Vaccinatie 2024-2030 met de volgende strategische hoofdoelstelling:

” Tegen 2030 is de bevolking in Vlaanderen nog beter beschermd door vaccinatie. Er is een verbetering van de vaccinatiegraad voor welbepaalde vaccinaties en doelgroepen, er is behoud van de vaccinatiegraad waar die voldoende is, door middel van een kwaliteitsvol en laagdrempelig vaccinatiebeleid, waarbinnen ook de toevoeging van nieuwe vaccins aan het programma wordt overwogen.

1. Algemene appreciatie

Vaccinatie en het beschermen tegen infectieziekten zijn belangrijke vormen van preventie. De raad pleitte eerder al voor **een sterk en doelgericht Vlaams preventiebeleid met bijhorende financiering**¹. Hij bevestigt dit pleidooi en vertaalt dit ook naar het vaccinatiebeleid: Vlaanderen dient ambitieus te zijn in het uitrollen van effectieve vaccinatieprogramma's, het behalen van de vaccinatiegraden en het wegwerken van drempels voor vaccinatie en vaccinatieongelijkheid. Gelet op de evoluties die de laatste jaren hebben plaatsgevonden én de evoluties die worden verwacht, dit zowel op vlak van pediatrische vaccinatie als op vlak van vaccinatie voor volwassenen en ouderen, is het ook nodig om het budget voor vaccinatie te verhogen.

De raad is tevreden dat de gezondheidsdoelstelling Vaccinatie wordt vernieuwd, rekening houdend met de realisaties van het vaccinatiebeleid uit het verleden, de 'lessons learned' uit de COVID-19-pandemie maar ook met de nodige ambitie naar de toekomst. Het plan is gebaseerd op

¹ In zijn [advies van 31 januari 2024 over de Logo's](#) gaat de raad dieper in op het belang van een sterk en doelgericht preventiebeleid, waarvoor de nodige middelen worden voorzien conform de Europese en WHO-doelstellingen.

een uitgebreide en onderbouwde evaluatie van de acties van de voorbije jaren en doet ook voorstellen voor nieuwe acties. Deze gezondheidsdoelstelling en het bijhorende ontwerp van strategisch plan geven de raad een degelijke indruk.

Toch vindt de raad de scope van de doelstellingen nog niet helemaal duidelijk en hier en daar te beperkt:

- Waar de vorige gezondheidsdoelstelling Vaccinatie zicht richtte tot het bestrijden van infectieziektes en het verbeteren van de vaccinaties, is dit nu verengd tot alleen vaccinatie. Aangezien er echter vandaag ook heel wat inspanningen worden geleverd inzake infectieziektebestrijding (o.a. schurft en tuberculose), vraagt de raad om dit ook een plaats te geven in de doelstelling en het strategisch plan.
- De strategische doelstellingen voor volwassenen tonen ambitie maar het verbaast ergens dat de focus beperkt blijft tot griep, pneumokokken en kinkhoest. De raad vraagt om te verduidelijken waarom bepaalde vaccinaties niet worden opgenomen in de Vlaamse vaccinatieprogramma's, waaronder vaccinaties met aanbeveling van de Hoge Gezondheidsraad (bv. vaccinatie van 65-plussers met minimaal één risicofactor op ernstige RSV-ziekte, vaccinatie tegen HPV). Gelet op de vergrijzing is een bredere kijk op vaccinatie voor de volwassenen en oudere bevolking noodzakelijk. Een breed vaccinatieprogramma voor volwassenen zorgt niet alleen voor een lagere zorgkost maar heeft ook maatschappelijke effecten zoals een vermindering in het aantal ziektedagen en het langer actief blijven van de oudere bevolking.
- Speciale aandacht dient uit te gaan naar de bewoners van woonzorgcentra. Een doelgroep die wordt gekenmerkt door een hoog risicoprofiel en waarbij een maximale vaccinatiekalendar aangewezen is.
- In het ontwerp van strategisch plan mist de raad hygiënemaatregelen die ook een rol kunnen spelen bij vaccineerbare infectieziektes.

De vernieuwde gezondheidsdoelstelling richt zich op een verbetering van de vaccinatiegraad in de gehele bevolking én voor welbepaalde vaccinaties en doelgroepen. Een universeel beleid vormt het uitgangspunt maar de raad benadrukt dat **een voldoende fijnmazige en persoonsgerichte aanpak via populatiemanagement aangewezen is om de doelstelling met al zijn deelaspecten te realiseren.**

Daarbij kan het belang van een doelgroepspecifieke aanpak niet onderschat worden. Het ontwikkelen van een vaccinatiebeleid op maat van doelgroepen en buurten zal een bevolkingsbrede deelname aan vaccinatieprogramma's vergroten. De raad verwacht van de Vlaamse overheid dat zij ook investeert in een dergelijk beleid naar specifieke doelgroepen (dus bijvoorbeeld ook naar kleine minderheidsgroepen met specifieke infectierisico's zoals mannelijke sekswerkers) en dit niet volledig doorschuift naar lokale initiatieven. Uiteraard is dit samen op te nemen met de lokale besturen en eerstelijnszones die lokaal en buurtgericht werken.

2. Bespreking van de operationele doelstellingen

Zeven operationele doelstellingen (OD) geven weer hoe de Vlaamse overheid haar hoofddoelstelling Vaccinatie wil bereiken. De raad kan zich vinden in deze operationele doelstellingen en formuleert nog enkele concrete tekstaanvullingen.

- " OD 3. Tegen 2030 is er een communicatiestrategie met wetenschappelijk onderbouwde informatie over vaccinatie op maat van de burger, vaccinatoren en ondersteuners met een verbeterd bereik via aangepaste communicatiekanalen naar de doelgroepen.
- (...) "Daarom zijn betrouwbare informatiekanalen en overheids campagnes over het nut en, de veiligheid **en de langetermijneffecten** van vaccinatie en het belang van groepsimmunititeit nodig."
- " OD 4. Tegen 2030 zijn er acties ondernomen om de gezondheidsvaardigheden van de burger enerzijds en kennis en vaardigheden van de vaccinatoren anderzijds te verbeteren.
- (...) "Hiervoor worden de nodige aangepaste materialen en methodieken voorzien. **Om dit te faciliteren en tools aan te reiken, is een blijvende ondersteuning vanuit de partnerorganisatie(s) en universiteiten/hogescholen wenselijk.**"
- " OD 5. Tegen 2030 hebben we het vertrouwen in vaccinatie terug kunnen verhogen bij de algemene bevolking, vaccinatoren, zorgverleners en ondersteuners.
- (...) "wordt bekeken hoe we een goede monitoring van het vaccinatievertrouwen verzekeren, hoe we waken over factoren die dit vertrouwen kunnen schaden en waar nodig kunnen ingrijpen. **We monitoren ook wat er qua communicatie circuleert binnen anti-vaccinatiegroeperingen en werken hierrond een actief beleid uit.**"
- " OD 6. Tegen 2030 behouden we het principe van gratis beschikbaar stellen van vaccins opgenomen in het vaccinatieprogramma, voor welbepaalde doelgroepen, tot bij de vaccinator.
- **Naast het gratis beschikbaar stellen van vaccins uit het vaccinatieprogramma voorzien we binnen de Vlaamse bevoegdheden een incentive opdat de vaccinator dit ook tijdens een voor de burger gratis consultatie kan toedienen. Indien nodig wordt hiervoor ook snel overleg opgestart met de federale Regering en het RIZIV.**
 - **Meer algemeen voorzien we, daar waar Vlaanderen bevoegd is, incentives voor het participeren aan vaccinatieprogramma's (incentives voor de burger) en voor het bijdragen aan een hogere participatiegraad (incentives voor de**

zorgprofessionals of hun organisaties). Dit blijft samengaan met het belang van de vrije, maar goed geïnformeerde keuze.

- **In het kader van infectieziektebestrijding stellen we voor welbepaalde doelgroepen ook de nodige zalven ed. gratis ter beschikking.**

"

OD 7. Tegen 2030 hebben we het vaccinatieproces vereenvoudigd en verloopt de samenwerking tussen vaccinatoren, lokale partners en andere organisaties meer gecoördineerd.

- (...) "Deze doelstellingen richten zich tot verschillende actoren die bij het vaccinatiebeleid betrokken zijn. We definiëren deze als volgt:
 - Overheid: Departement Zorg, Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Federale overheid en overheidsinstanties, andere gemeenschappen en gewesten bevoegd voor het vaccinatiebeleid in België, **lokale besturen**."

3. Bespreking van de voorbeeldacties

In het ontwerp van strategisch plan zijn voorbeelden van acties opgenomen die kunnen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen. Een politieke validatie zal beslissen of deze acties al dan niet uitgevoerd kunnen worden.

De raad steunt deze acties en meent dat ze verschillende belangrijke sleutels bevatten voor een sterk en gestroomlijnd vaccinatiebeleid. Hij bepleit een ambitieus actieplan, met acties die effectief drempels tot vaccinatie en vaccinatieongelijkheid wegnemen en die ondersteunen in het behalen van de vaccinatiegraad.

3.1 Ontwikkeling en implementatie van een vernieuwd bestel- en registratiesysteem met verbetering van de huidige en incorporatie van nieuwe mogelijkheden

Op het vlak van datamanagement waardeert de raad de inspanningen met Vaccinnet 2.0² en ziet hierin een positieve evolutie qua gegevensregistratie en -uitwisseling. Er zijn echter nog belangrijke stappen te zetten om te komen tot een betere koppeling van de verschillende systemen die de diverse overheden maar ook de verschillende professionals in zorg en welzijn gebruiken. De raad vraagt de Vlaamse overheid om hierin een voortrekkersrol op te nemen.

² In zijn [advies van 31 mei 2023 over de wijzigingen aan het preventiedecreet](#) formuleerde de raad verdere aanbevelingen betreffende Vaccinnet.

3.2 Ontwikkeling en implementatie van dashboards

Heldere, verfijnde en gebruiksvriendelijke dashboards dragen bij tot een doeltreffend preventief gezondheidsbeleid. In het Vlaamse vaccinatiebeleid is het beschikken over relevante data essentieel voor evidence-based besluitvorming, effectieve vaccinatieprogramma's en het identificeren van hiaten. De raad benadrukt dan ook het belang van deze actie.

Het ontwikkelen en implementeren van dashboards is ook is aangewezen om de ondersteuningsrol van o.a. de Logo's en de lokale besturen te versterken. Dashboards zullen mee toelaten om richting te geven aan beleidsplannen, in het bijzonder voor acties en inspanningen naar specifieke doelgroepen (bepaalde leeftijden, wijken, ...). Momenteel ervaart men hier een groot gemis.

De raad adviseert een maximale ontsluiting van data tot op het lokale niveau (postcode en zelfs wijkniveau). Dit maakt het beter mogelijk om doelgroepspecifiek te werken, om blinde vlekken te detecteren en gericht bij te sturen. Een nauwkeurig inzicht is nodig zowel ter onderbouwing van het reguliere vaccinatiebeleid als in crisissituaties zoals bij lokale uitbraken van problemen.

3.3 Overleg met overheden

De bevoegdheidsverdeling en de organisatie van preventie in ons land zijn momenteel erg complex. **De bevolking vaccineren en beschermen tegen infectieziekten vereist echter een geïntegreerd beleid, waarbij overleg, afstemming en samenwerking tussen de federale en Vlaamse overheid geen voorstel tot actie mag blijven maar een essentiële voorwaarde is.** De scope gaat wat dat betreft verder dan louter administraties. Ook de adviesraden en onderzoekscentra dienen gehoord te worden. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat er naar aanleiding van een advies van de Hoge Gezondheidsraad via een welbepaald beslismodel een transparante beslissing gemaakt wordt over het al dan niet implementeren van een vaccin in Vlaanderen (zie ook punt 3.4). Teneinde de coherentie te bewaren, gebeurt dit overleg zowel op het politieke niveau als op het niveau van de verschillende administraties.

Afstemming van de verschillende strategische plannen is absoluut noodzakelijk om te komen tot een doelgericht vaccinatiebeleid met een goede dekkingsgraad, inzet van de juiste instrumenten en duidelijkheid voor zorgverstrekkers, aanbieders van vaccins en voor de burger. Het gebrek aan een gedeelde strategische visie leidt nu echter onder meer tot problemen bij de overgangen in het leven (van kind naar (jong)volwassene en naar oudere) en zelfs tot gezondheidsverliezen.

Gezien het hierboven geschetste belang van deze actie, bepleit de raad een effectieve opname van de verschillende actiepunten uit het ontwerp van strategisch plan om 'overleg met overheden' concreet te maken. Hij voegt hier nog een betere stroomlijning tussen de diverse adviesorganen op het federale niveau en het niveau van de deelstaten aan toe.

3.4 Ontwikkeling en implementatie van een toetsingskader

Ook dit voorstel van actie is volgens de raad een belangrijk onderdeel van een doeltreffend en vertrouwenwekkend vaccinatiebeleid. Er is nood aan een toetsingskader en een model waarmee, zodra er een nieuw advies is van de Hoge Gezondheidsraad, een transparante beslissing wordt gemaakt over het al dan niet implementeren van een welbepaald vaccin in Vlaanderen binnen een vooropgesteld tijds kader. Binnen dit model wordt in gelijke mate rekening gehouden met het belang van vaccinaties voor volwassenen/ouderen en voor kinderen. De beslissing moet ook transparant worden gecommuniceerd naar alle betrokken partijen en naar burgers.

3.5 Stakeholdermanagement

Het ontwerp van strategisch plan stelt terecht dat “een goed gecoördineerde samenwerking zorgt voor een efficiëntere uitvoering van de vaccinatieprogramma’s”. De raad benadrukt dat het bij de uitvoering belangrijk zal zijn om aandacht te besteden aan de **taakverdeling tussen actoren die lokaal en regionaal actief zijn**.

De raad verwacht daarbij erkenning voor de lokale besturen als actieve partner, onder meer om moeilijk bereikbare groepen te bereiken of om via hun communicatie het vaccinatievertrouwen een boost te geven. Ook de zorgraden en Logo’s nemen een rol op, zowel voor praktische uitrol van het strategisch plan als voor sensibilisering. De COVID-19-pandemie heeft aangetoond dat zij allemaal een (complementaire) rol vervulden, wat zijn vruchten heeft afgeworpen. De raad betreurt dan ook dat deze actoren amper genoemd worden in de het voorstel van strategisch plan.

In het ontwerp van strategisch plan leest de raad dat vaccinatieprocessen verduidelijkt en vereenvoudigd worden. In dat kader vraagt de raad of er een evaluatie geweest is van de vaccinatiecentra die tijdens de COVID-19-pandemie actief waren (organisatie, kosten-baten, efficiëntie, bereikbaarheid en toegankelijkheid)?

3.6 Ontwikkeling van methodieken en materialen aangepast aan specifieke doelgroepen

Indien nieuwe methodieken en materialen ontwikkeld worden, dan gebeurt dit best **samen met het werkveld en met grote betrokkenheid van de actoren binnen de preventieketen**. Zij hebben ervaring met het ontwikkelen en inzetten van laagdrempelig en doelgroepgericht materiaal dat ook aansluit bij de noden van verschillende settings (in buurten, in scholen, ...). De raad vraagt om deze co-creatie op te nemen in het strategische plan.

3.7 Verder uitbouwen van de website

Alle informatie betreffende vaccinatie zou gebundeld worden in één website. De raad leest in het ontwerp van strategisch plan een aantal concrete plannen en vraagt om daaraan toe te voegen:

- de communicatie in verschillende talen beschikbaar stellen;
- waar mogelijk te werken met beelden;

- de website ook aan te passen voor blinden en slechtzienden.

3.8 Bestendigen en uitbreiden van het outreachend werken

Om moeilijk bereikbare doelgroepen beter te bereiken, is outreachend werken een grote meerwaarde. Voor sommigen is de afstand tot het bestaande vaccinatieaanbod immers letterlijk (afstand, toegankelijkheid) of figuurlijk (informatie, kennis) te groot.

De raad onderstreept dan ook het belang van deze actie en vraagt de Vlaamse overheid om hierin breed te denken. Zo kunnen bijvoorbeeld ook het onderwijs en de lokale besturen helpen om informatie over vaccinatie op de juiste plek te krijgen of zouden verpleegkundigen van Kind en Gezin ook kunnen langs gaan in kinderopvang om daar – uiteraard na een geïnformeerde beslissing door ouders - te gaan vaccineren.

3.9 Uitbreiden van het aantal en de diversiteit in vaccinatoren

Een brede en laagdrempelige beschikbaarheid van informatie en van vaccinatiemogelijkheden zijn volgens de raad essentieel voor het behalen van de gezondheidsdoelstelling. Zeker ook voor het bereiken van specifieke doelgroepen en van kwetsbare burgers is dit een noodzakelijke voorwaarde. **Daarom steunt de raad de voorgestelde actie om de toegankelijkheid tot vaccinatie nog te verbeteren door het aantal vaccinatoren te vergroten en daarbij ook meer beroepsgroepen te betrekken.**

Wanneer vaccinatiecampagnes op of via het werk vrijwillig zijn, gebeuren met respect voor de keuze en de privacy van de betrokkenen en met de nodige informatie gepaard gaan, kunnen ze volgens de raad bijdragen aan het realiseren van de gezondheidsdoelstelling. Complementair aan de federale bepalingen in de codex welzijn en preventie op het werk zou het dan ook goed zijn dat de Vlaamse overheid binnen haar bevoegdheid voor preventie op en via het werk acties onderneemt. Afstemming en samenwerking tussen de verschillende overheden is ook hier essentieel (onder meer om een veilige en optimale uitwisseling van data tussen de betrokken zorgprofessionals zowel mogelijk als verplicht te maken).

3.10 Het in kaart brengen en wegwerken van drempels

De raad vindt dit een erg belangrijke actie en bepleit een effectieve uitvoering. Het is dan ook jammer dat deze actie bijna achteraan in de lijst van voorbeeldacties is opgenomen (waarbij in de introductie te lezen is dat de meest prioritaire acties eerst zijn opgelijst).

Het zou een sterk signaal zijn om deze actie op te nemen en duidelijk te maken dat men in Vlaanderen er niet meer vanuit gaat dat het meenemen van een vaccin in het vaccinatieprogramma en het instrueren van vaccinatoren volstaat om de vaccinatiegraad te bereiken. **Voor een optimaal vaccinatieproces dat voor elke burger te realiseren is, is het nodig om eerst de vaccinatie-drempels in kaart te brengen.** Want het wegwerken van elke drempel zal uiteindelijk een aanpak op maat vergen.